

Natuurtoets

Ontwikkeling woningbouw Zandstraat Made Onderzoek naar beschermde natuurwaarden

projectnr. 250974
revisie 01
18 oktober 2012

Opdrachtgever

Welmers Burg Stedenbouw BV
Robberstraat 5
4201 AK Gorinchem

datum vrijgave
18 oktober 2012

beschrijving revisie 01
concept

b.a.
goedkeuring
ing. H.J. Riphagen

vrijgave
ing. M. Fransen

Projectgroep bestaande uit:

M. (Manuel) Beterams
J. (Joost) van Munster

Tekstbijdragen:

M. Beterams

Fotografie:

J. van Munster

Datum van uitgave:

18 oktober 2012

Contactadres:

Beneluxweg 7
4904 SJ Oosterhout
Postbus 40
4900 AA Oosterhout

Copyright © 2012

Ingenieursbureau Oranjewoud

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Inhoud

blz.

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding.....	3
1.2	Wettelijk Kader	3
1.3	Doel	3
1.4	Werkwijze natuurtoets	4
1.5	Leeswijzer	4
2	Gebiedsbeschrijving	5
2.1	Bureaustudie natuurwaarden	5
2.2	Terreinbezoek	5
2.3	Waargenomen en te verwachten beschermde soorten.....	8
3	Toetsing effecten planontwikkeling	11
3.1	Beschrijving planontwikkeling	11
3.2	Effecten op beschermde soorten	11
3.2.1	<i>Vogels .....</i>	<i>11</i>
3.2.2	<i>Zoogdieren.....</i>	<i>12</i>
3.2.3	<i>Amfibieën en reptielen.....</i>	<i>13</i>
3.2.4	<i>Vissen.....</i>	<i>13</i>
3.2.5	<i>Planten .....</i>	<i>13</i>
3.2.6	<i>Overig beschermde soorten .....</i>	<i>13</i>
4	Conclusies en Aanbevelingen.....	15
4.1	Conclusie.....	15
4.2	Aanbevelingen	15
4.3	Zorgplicht.....	15
4.4	Tot slot.....	16
5	Literatuur	17

Bijlage 1: Wettelijk Kader

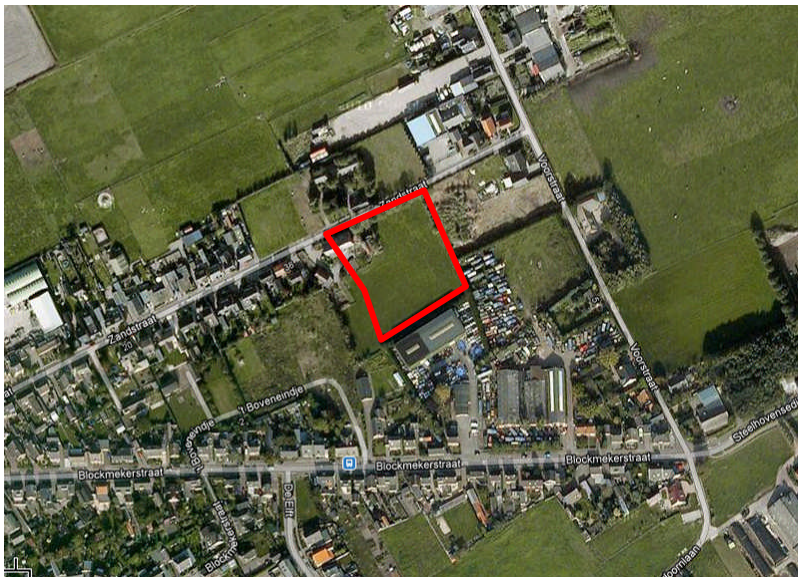

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In opdracht van Welmers Burg Stedenbouw bv heeft Ingenieursbureau Oranjewoud BV een onderzoek naar natuurwaarden uitgevoerd voor het plangebied Zandstraat in Made, gemeente Drimmelen. Het plangebied ligt aan de oostzijde van de kern van Made en heeft een grootte van circa 8.740 m². Het plangebied wordt aan de noordzijde begrensd door de Zandstraat. Aan de overige zijdes wordt de grens gevormd door perceelgrenzen.

Aanleiding voor het uitvoeren van het onderzoek is een bestemmingsplanprocedure voor het plangebied Zandstraat. In het kader van deze procedure dient er ook aandacht te worden besteed aan de natuurwetgeving.

Afbeelding 1: Luchtfoto van het plangebied (noord-georiënteerd) (bron: maps.google.nl)

1.2 Wettelijk Kader

Vanuit de huidige natuurwetgeving is de initiatiefnemer bij ruimtelijke ingrepen verplicht op de hoogte te zijn van de in het plangebied mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden, met als doel dat aan deze waarden zo min mogelijk schade wordt toegebracht. Indien schade aan beschermde soorten niet te voorkomen is, is mogelijk een ontheffing ex. art. 75 van de Flora- en Faunawet noodzakelijk. Sinds 23 februari 2005 is het Vrijstellingsbesluit van kracht. Met dit besluit is geregeld dat voor algemeen voorkomende soorten een vrijstelling geldt bij ruimtelijke ingrepen en geen ontheffing meer aangevraagd hoeft te worden. Wel blijft de algemene zorgplicht van kracht (zie Bijlage 1 voor Wettelijk Kader).

1.3 Doel

Het doel van voorliggende toetsing is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen ontwikkeling met de Flora- en faunawet en het bepalen of de aanvraag van een ontheffing noodzakelijk is.

1.4 Werkwijze natuurtoets

Om eventuele strijdigheden met de Flora- en faunawet op te sporen dienen de volgende vragen te worden beantwoord:

1. Welke wettelijk beschermde soorten komen in het plangebied voor? Welke status hebben deze soorten?
2. Welke invloed heeft de geplande ontwikkeling op de (strikt) beschermde soorten in het plangebied?
3. Door welke maatregelen kunnen negatieve effecten op beschermde soorten worden voorkomen of verzacht?
4. Indien de duurzame staat van instandhouding van strikt beschermde soorten in gevaar komt, welk vervolgtraject dient dan doorlopen te worden?
5. Voor welke beschermde soorten moet een ontheffing aangevraagd worden?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden zijn de volgende stappen doorlopen:

Stap 1. Bureaustudie

Op basis van literatuuronderzoek en verspreidingsatlassen is nagegaan of er wettelijk beschermde planten- of diersoorten in het plangebied voorkomen. Hierbij is o.a. gebruik gemaakt van de RAVON-site, telmee.nl en waarneming.nl.

Stap 2. Terreinbezoek en vleermuisonderzoek

Na het bureauonderzoek is een terreinbezoek aan het plangebied en de omgeving gebracht. Hierbij is, op basis van de gegevens van de bureaustudie beoordeeld voor welke soorten het plangebied daadwerkelijk een geschikte habitat biedt en daarmee welke soorten er daadwerkelijk voor kunnen komen. Daarnaast zijn twee bezoeken gebracht voor een onderzoek naar het voorkomen van vleermuizen in het plangebied (zie § 2.3).

Stap 3. Effectenonderzoek

Op basis van de beschrijving van de voorgenomen ingreep en de verzamelde gegevens van stap 1 en 2 zijn de effecten op beschermde soorten als gevolg van vernietiging, verstoring of versnippering beschreven. Voor de beschreven negatieve effecten worden verzachtende (mitigerende) maatregelen voorgesteld.

Stap 4. Conclusies en advies met betrekking tot de ontheffingsaanvraag

Op basis van stap 1 tot en met 3 is vastgesteld of er sprake is van overtredingen van verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet, en of voor deze overtreding een ontheffing ex artikel 75 van deze wet moet worden aangevraagd.

1.5 Leeswijzer

De achtergrondinformatie voor de natuurtoets en de resultaten van de toetsing staan beschreven in de hoofdstukken 2 en 3. Hoofdstuk 2 gaat tevens dieper in op de resultaten van de bureaustudie, het terreinbezoek en het vleermuisonderzoek. Hoofdstuk 3 omvat de effectenbeoordeling en maatregelen om effecten te voorkomen of beperken. Hoofdstuk 4 vormt de kern van deze rapportage, in dit hoofdstuk staan de conclusies van de toetsing beschreven. In de bijlage is een beschrijving opgenomen van het wettelijke kader rond natuurbescherming.

2 Gebiedsbeschrijving

2.1 Bureaustudie natuurwaarden

Om een inschatting te maken van de soortgroepen en specifieke soorten die in en rond het plangebied voorkomen, zijn landelijke databanken voor natuurwaarnemingen geraadpleegd, waaronder telmee.nl en waarneming.nl. Het invoerportaal waarneming.nl is een website waarop door vrijwilligers natuurwaarnemingen in Nederland worden verzameld. Telmee.nl is het invoerportaal van de landelijke Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's). Er kan informatie over diverse soortgroepen tot op kilometerhokniveau worden verkregen.

Volgens telmee.nl en waarneming.nl komen in het plangebied en omgeving soorten voor uit diverse soortgroepen. Aanvullende gegevens over het mogelijk voorkomen van beschermde soorten is verkregen uit verschillende verspreidingsatlassen. Het betreft hier gegevens van de soortgroepen broedvogels (SOVON, 2002), zoogdieren (Broekhuizen *et al.*, 1992 en Mostert & Willemsen, 2008), libellen (Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002), dagvlinders (Bos *et al.*, 2006), reptielen en amfibieën (www.RAVON.nl) en insecten (www.Naturalis.nl\EIS).

Op basis van de verspreidingsgegevens van een soort, in combinatie met kennis van de terreingeschiktheid voor deze soorten, is nagegaan of deze soorten mogelijk in het plangebied of de omgeving kunnen voorkomen. De resultaten zijn opgenomen in Tabel 2.1 zie § 2.4).

Het voorkomen van wettelijk beschermde soorten in het uurhok of kilometerhok betekent niet dat deze soorten zich in (de omgeving van) het plangebied bevinden. Het plangebied omvat slechts een klein deel van het kilometerhok en daarmee ook een beperkt aantal verschillende biotopen en habitats. Met behulp van het terreinbezoek is nagegaan welke dit zijn. Hierdoor kan meer duidelijkheid gegeven worden over de voorkomende dan wel verwachte soorten in het plangebied.

Het plangebied heeft geen beschermde status in het kader van de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn of de Natuurbeschermingswet 1998 en maakt geen onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur.

2.2 Terreinbezoek

Het plangebied is op 10 oktober 2012 bezocht door een deskundig ecooloog van Oranjewoud. Hierbij is het gehele plangebied onderzocht op voorkomen van beschermde flora en fauna die een effect kunnen ondervinden van de voorgenomen ontwikkeling. Hieronder wordt aangegeven wat de bevindingen zijn.

Op basis van de bureaustudie en de aangetroffen biotopen is een beeld te krijgen van het voorkomen van beschermde soorten. Er kunnen vier biotopen worden onderscheiden in het plangebied:

- Bebouwing
- Weiland/grasland
- Bomenrij
- Struweel

Hieronder volgt een beschrijving van de aanwezige biotopen en de beschermde soorten die kunnen worden verwacht.

Bebouwing

De bebouwing (twee schuurtjes, een woonhuis met daarachter een grote schuur) vormt een potentieel biotoop voor diverse vleermuissoorten, vogels en roofdieren als marterachtigen. Deze gebouwen worden alle gesloopt en zijn daarom onderzocht op het voorkomen van beschermde soorten.

In de bebouwing kunnen verblijfplaatsen aanwezig zijn die geschikt zijn voor vleermuizen. Een vleermuissoort die in Nederland veel voorkomt is bijvoorbeeld de gewone dwergvleermuis. Voor de ontwikkelingen die gepland staan wordt alle bebouwing verwijderd. In de te verwijderen bebouwing zijn

echter geen elementen gevonden die geschikt zijn voor vleermuizen en vogels. De gebouwen bestaan uit enkellaagse muren zonder spouwmuur. Het dak van het hoofdgebouw heeft een riet bedekking zonder dakbeschot, waar op meerdere plaatsen gaten in vallen. De schuurtjes hadden oorspronkelijk pannen op de daken die voor het merendeel verwijderd zijn. Er zijn derhalve geen elementen aanwezig die de bebouwing geschikt en aantrekkelijk maken voor vleermuizen om zich te vestigen

Tijdens het terreinbezoek zijn in de aanwezige gebouwen geen nesten van vogels aangetroffen die een vermelding kennen op de aangepaste lijst met jaarrond beschermde vogelnesten (categorie 1 t/m 4).

Weiland

Het grootste gedeelte van het terrein bestaat uit weiland, dat regelmatig wordt gemaaid (dit is bevestigd door de oud-bewoner die het weiland onderhoudt). Het weiland bestaat uit voornamelijk engels raaigras. Beschermde plantensoorten zijn niet aangetroffen en doordat het grasland frequent wordt gemaaid worden ze op basis van het aangetroffen biotoop en deze beheersmaatregel ook niet verwacht.

De grasvelden maken naar verwachting deel uit van het leefgebied van enkele algemeen voorkomende zoogdieren, waaronder muizen en spitsmuizen. Ook kan het dienen als foerageergebied voor enkele soorten, zoals marterachtigen als hermelijn, wezel en bunzing.

Bomenrij

Aan de noordkant van het plangebied, aan de zijde van de Zandstraat is een bomenrij gelegen met voornamelijk esdoorn. In de onderlaag komen plantensoorten voor als brandnetel en braam. De bomenrij is geschikt als broed- en foerageergebied voor algemene (broed)vogels. Er zijn geen jaarrond beschermde vogelnesten aangetroffen. De onderlaag biedt een geschikt leefgebied voor algemeen voorkomende zoogdieren (muizen en spitsmuizen), zoals de bosmuis en huisspitsmuis. Tevens wordt de egel, mol en konijn (alle tabel 1 van de Flora en faunawet) verwacht.

Tijdens het terreinbezoek zijn aanwezige bomen nauwkeurig onderzocht op gaten en hopen. Gaten of hopen kunnen dienst doen als vaste rust- en verblijfplaats voor vleermuizen (o.a. rosse vleermuis en gewone grootoorvleermuis). Dergelijke gaten of hopen zijn niet aangetroffen in bomen in de bomenrij. Het plangebied fungeert mogelijk als foerageergebied en vliegroute voor vleermuizen als de gewone dwergvleermuis en laatvlieger die in het plangebied kunnen voorkomen. Vleermuizen maken gebruik van lijnvormige structuren, zoals een bomenrij, om de voedselgebieden te bereiken.

Struweel

Aan de oostzijde en zuidzijde van het plangebied, tegen de loods op het naastgelegen perceel aan, is struweel aanwezig dat voor het grootste deel bestaat uit laurierkers. De onderlaag bestaat grotendeels uit brandnetel, roos, klimop en braam.

Het struweel vormt met name een geschikt broedbiotoop voor vogels zoals houtduif, koolmees, pimpelmees, vink, roodborst en merel. Er zijn (oude) vogelnesten aangetroffen. Deze nesten behoren niet tot vogelsoorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn.

Daarnaast biedt het struweel een geschikt leefgebied voor algemene zoogdieren in de ondergroei, zoals muizen en spitsmuizen, egel en mol.

2.3 Waargenomen en te verwachten beschermde soorten

Op basis van de gegevens van de bureaustudie, het terreinbezoek is een inschatting gemaakt van de beschermde soorten die in het plangebied te verwachten of daadwerkelijk zijn waargenomen tijdens het terreinbezoek. Deze soorten en hun beschermingsregime zijn opgenomen in Tabel 2.2.

Tabel 2.1 Beschermde soorten in het plangebied (bron: literatuur + terreinbezoek).

Soort		Beschermingsstatus		
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Flora- en faunawet	Habitatrichtlijn Bijlage II/IV	Rode lijst (nov. 2002)
Zoogdieren				
Aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>	X1		
Gewone bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>	X1		
Dwergmuis	<i>Microtus minutus</i>	X1		
Gewone bosspitsmuis	<i>Sorex araneus</i>	X1		
Rosse woelmuis	<i>Myodes glareolus</i>	X1		
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>	X1		
Haas	<i>Lepus europeus</i>	X1		
Egel	<i>Erinaceus europeus</i>	X1	-	-
Mol	<i>Talpa europaea</i>	X1	-	-
Bunzing	<i>Mustela putorius</i>	X1	-	-
Hermelijn	<i>Mustela erminea</i>	X1	-	-
Wezel	<i>Mustela nivalis</i>	X1	-	-
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	X1	-	-
Ree	<i>Capreolus capreolus</i>	X1	-	-
Vos	<i>Vulpes vulpes</i>	X1	-	-
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	X3	Bijlage IV, HR	-
Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>	X3	Bijlage IV, HR	-
Amfibieën				
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>	X1	-	-

Verklaring afkortingen in kolommen:

X = soort is beschermd krachtens de Flora- en faunawet
beschermingsregime AMvB art.75

1 = soort tabel 1

2 = soort tabel 2

3 = soort tabel 3

HR = Habitatrichtlijn

KW = Kwetsbaar

BE = Bedreigd

VZ = Vrij zeldzaam

Uit de resultaten van de bureaustudie en terreinbezoek blijkt dat in het plangebied beschermde soorten voor kunnen komen (zie Tabel 2.2). Het gaat hier voornamelijk om soorten die algemeen voorkomen in Nederland en twee strikt beschermde vleermuissoorten.

Algemene soorten

Sinds 23 februari 2005 is het Vrijstellingbesluit bij artikel 75 Flora- en faunawet van kracht. Voor de algemene soorten van Tabel 1, te weten: bosspitsmuis, rosse woelmuis, bosmuis, aardmuis, dwergmuis, veldmuis, mol, woelrat, egel, hermelijn, wezel, bunzing, vos, bastaardkikker, kleine watersalamander, bruine kikker en gewone pad geldt sindsdien een vrijstelling voor artikelen 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld, mits de zorgplicht in acht wordt genomen.

Strikt beschermde soorten

Voor strikt beschermde soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en Bijlage 1 AMvB art.75 Flora- en faunawet - Tabel 3: gewone dwergvleermuis en laatvlieger geldt voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geen vrijstelling. Ook niet op basis van een gedragscode. Voor deze soorten is een ontheffing nodig indien verbodsbepalingen worden overtreden. Voor bovengenoemde soorten uit Bijlage IV van de

Habitatrichtlijn geldt dat voor een ruimtelijke ingreep alleen ontheffing kan worden verleend indien deze wordt aangevraagd op grond van een wettelijk belang uit de Habitatrichtlijn. Dit zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b);
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d);
- Dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e).

Indien de werkzaamheden effect hebben op de bovengenoemde soorten uit Tabel 3 is een ontheffing nodig. De ontheffingsaanvraag voor deze soort wordt getoetst aan vier criteria (zwarte toets):

1. In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast door de werkzaamheden?
2. Is er een wettelijk belang?
3. Is er andere bevredigende oplossing/alternatief?
4. Komt de gunstige staat van instandhouding niet in het geding?

De criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle vier moet voldaan zijn).

Voor het verontrusten en verlies van leefgebied van strikt beschermde soorten kan een aanvullend compensatieplan noodzakelijk zijn, waarin in detail mitigerende en compenserende maatregelen worden uitgewerkt.

Vogels zijn niet opgenomen in Tabel 1 t/m 3 van de Flora- en faunawet; alle vogels zijn in Nederland beschermd. Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord zijn verboden.

Tijdens werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen. Hiervoor is geen standaardperiode, het gaat erom of er een broedgeval is. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keer elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten staan vermeld in categorie 1 t/m 4 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Indien de werkzaamheden effect hebben op deze soorten is een ontheffing nodig. Voor vogels kan alleen een ontheffing worden verleend op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dit zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b);
- Veiligheid van het luchtverkeer (c);
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d).

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik zijn alleen tijdens het broedseizoen beschermd. Voor deze soorten* is geen ontheffing nodig, indien werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden of maatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat deze soorten zich vestigen tijdens het broedseizoen. Buiten het broedseizoen mag van deze soorten het nest worden verplaatst of verwijderd.

* Een deel van deze soorten zijn ondergebracht in categorie 5 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Hoewel het onderbrengen van deze soorten op deze lijst anders doet vermoeden is de vaste rust- en verblijfplaats van deze vogels niet jaarrond beschermd. Dit betreffen namelijk vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor gebroed hebben of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

3 Toetsing effecten planontwikkeling

3.1 Beschrijving planontwikkeling

In de onderstaande figuur is de ontwerp-tekening van de ontwikkelingen aan de Zandstraat weergegeven. Bij de ingreep zal het gehele plangebied worden vergraven om ruimte te maken voor woningbouw. De gebouwen/schuren worden geamoveerd. Het plangebied zal in totaal plaats gaan bieden aan 31 huizen met daarbij twee toegangswegen en een parkeerplaats.

Figuur 3.1: Planontwikkeling Zandstraat te Made

3.2 Effecten op beschermde soorten

Uit de bureaustudie en het terreinbezoek blijkt dat in het plangebied enkele beschermde (tabel 2) en twee strikt beschermde (tabel 3) soort voorkomen, dan wel te verwachten zijn. Per aanwezige beschermde soortgroep worden hieronder de mogelijke consequenties aangegeven.

3.2.1 Vogels

Tijdens het veldbezoek zijn geen jaarroond beschermde vogelnesten aangetroffen en deze worden ook niet verwacht in het plangebied.

In het algemeen kan worden gesteld dat ingrepen in het plangebied tijdens het broedseizoen (globaal 15 maart – 15 juli) sterke negatieve effecten hebben op de meeste vogelsoorten door vernietiging van broedplaatsen en verstoring van de reproductie. Wettelijk gezien wordt daarom ook geen ontheffing verleend indien (broed)vogels worden verstoord.

De effecten op (broed)vogels in het plangebied en de directe omgeving zullen beperkt zijn. Effecten zijn er alleen als de werkzaamheden plaats vinden in het broedseizoen. Indien de werkzaamheden in de periode september - maart aanvangen is sprake van een permanente verstoring, voordat vogels tot broeden komen. Door deze verstoring zullen broedvogels het plangebied mijden als broedplaatsen en kan eventueel ook binnen het broedseizoen gewerkt worden.

Conform de zorgplicht (zie § 4.3) is het van belang om voor het broedseizoen bomen en struweelvegetatie te verwijderen, hierdoor zijn er geen effecten op (broed)vogels tijdens het broedseizoen.

De gunstige staat van instandhouding van de in het plangebied voorkomende of verwachte vogelsoorten zal niet worden aangetast wanneer werkzaamheden buiten het broedseizoen aanvangen.

3.2.2 Zoogdieren

Algemene zoogdieren

De werkzaamheden kunnen met name schade veroorzaken aan algemene muizensoorten en spitsmuizen. Deze schade is maar moeilijk te voorkomen, omdat deze soorten bij onraad hun hol in vluchten. Wel geldt voor deze soorten dat ze zich bij gunstige omstandigheden nagenoeg het hele jaar voortplanten. Ze leven echter geen van alle in kolonies. Door deze solitaire levenswijze, het betrekkelijk kleine oppervlak aan biotoop en de hoge reproductiesnelheid zal de schade zeer beperkt zijn. De gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten komt niet in het gedrang.

Effecten op kleine zoogdieren zoals muizen kunnen worden beperkt door gefaseerd te werk te gaan. Dit houdt in dat eerst de vegetatie (o.a. struweel) wordt gerooid, verwijderd, kort maaien alvorens in een later stadium met het vergraven, vanaf één kant, van het grasland te beginnen. Het hierdoor eerst minder geschikt gemaakte leefgebied kan dan tijdig door de aanwezige zoogdieren worden verlaten. Ten aanzien van deze soorten geldt dat ze niet tijdens de winterslaap mogen worden verstoord door het verwijderen van vegetatie. Dat betekent dat vegetatie in de periode van eind september tot half november zou moeten worden gerooid, verwijderd of kort gemaaid.

Grotere zoogdieren, als de ree, hermelijn, bunzing, wezel, vos en egel hebben grote leefgebieden en zullen tijdens de werkzaamheden het plangebied mijden. In de omgeving is voldoende geschikt leef- en rustgebied aanwezig voor deze algemene soorten. Effecten op populatieniveau van deze soorten worden niet verwacht.

De gunstige staat van instandhouding van de zoogdieren zal niet worden aangetast als gevolg van de voorgenomen ingreep.

Vleermuizen

Vleermuizen bewonen gebouwen en/of bomen, afhankelijk van de soort. Verscheidene bomen worden gerooid, maar bij het veldbezoek is gebleken dat er geen holtes of scheuren aanwezig zijn die voor vleermuizen van belang kunnen zijn. Vaste verblijfplaatsen zijn dan ook niet aanwezig.

De te slopen gebouwen zijn eveneens geïnspecteerd op de mogelijke aanwezigheid van vleermuizen. In deze gebouwen waren geen elementen aanwezig die eventueel geschikt konden zijn voor bewoning door vleermuizen. Daarnaast zijn er geen sporen aangetroffen die duiden op de aanwezigheid van vleermuizen. Op basis hiervan is geconcludeerd dat de bebouwing niet geschikt is voor vleermuizen.

Op basis van biotoop en verspreidingsgegevens zijn twee vleermuissoorten in het gebied te verwachten. Vleermuizen gebruiken bepaalde landschapselementen als vliegroutes zoals bijvoorbeeld bomenrijen. De bomenrij aan de Zandstraat is een dergelijk lijnvormig element dat potentieel dient als vliegroute. Omdat deze bomen worden geveld, is het van belang om het effect hiervan te beoordelen. Na bestudering van de omgeving is duidelijk geworden dat, hoewel deze bomenrij gebruikt kan worden door vleermuizen, er nog voldoende lijnvormige elementen zijn in de omgeving om zich te kunnen verplaatsen. Er zijn dan ook geen negatieve effecten op de populatie vleermuizen die voorkomen in de omgeving te verwachten.

Tijdens de werkzaamheden ten behoeve van de realisatie worden in de vroege ochtend of in de avond mogelijk bouwlampen gebruikt. Deze sterke verlichting kan mogelijk vliegroutes van vleermuizen doorsnijden, waardoor 's nachts jagende vleermuizen negatief worden beïnvloed.

Een negatief effect kan voorkomen worden met behulp van de volgende maatregelen:

- werkzaamheden bij voorkeur tijdens daglicht uitvoeren;

- summier gebruik van bouwverlichting;
- bouwlampen alleen richten op werkzaamheden en absoluut niet op bomenrijen of andere lijnelementen in het plangebied.

De gunstige staat van instandhouding van de aanwezige vliegroutes van vleermuizen zal als gevolg van de werkzaamheden niet worden aangetast. Een negatief effect op de gunstige staat van instandhouding kan zo worden uitgesloten

3.2.3 Amfibieën en reptielen

In de omgeving zijn drie algemene soorten amfibieën waargenomen, de bruine kikker, de gewone pad en de kleine watersalamander. Tijdens het veldbezoek zijn echter geen amfibieën waargenomen en evenmin is geschikt voortplantingswater in het plangebied en in de directe omgeving aangetroffen. Het plangebied is daardoor voor het grootste gedeelte slechts van beperkt belang voor amfibieën en enkel de gewone pad wordt in het plangebied verwacht. Reptielen worden in het geheel niet verwacht in de omgeving van het plangebied

Bij uitvoering van de werkzaamheden aan het struweel in het najaar of in de winterperiode zullen overwinteringsplaatsen (greppels en holletjes) van amfibieën worden verstoord en vernietigd. Dit geldt voor de gewone pad. De gewone pad is een algemeen voorkomende soort in Nederland. De ingreep heeft geen effecten op populatieniveau. De gunstige staat van instandhouding van deze algemene amfibieënsoort zal niet worden aangetast als gevolg van de voorgenomen ingreep.

De gunstige staat van instandhouding van algemene amfibieënsoorten en reptielen zal niet worden aangetast als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden.

3.2.4 Vissen

Op basis van het biotoop en bestaande verspreidingsgegevens worden er geen beschermde vissen in het plangebied verwacht. Binnen het plangebied is immers geen permanent voortplantingswater aanwezig.

3.2.5 Planten

Er zijn geen effecten te verwachten op beschermde planten, omdat deze niet zijn aangetroffen tijdens het terreinbezoek en de aangetroffen biotopen niet geschikt zijn.

3.2.6 Overig beschermde soorten

Er zijn geen effecten te verwachten op andere beschermde soorten, zoals dagvlinders, libellen en andere ongewervelden in het plangebied, omdat ze niet zijn aangetroffen tijdens het terreinbezoek en de aangetroffen biotopen niet of nauwelijks geschikt zijn.

4 Conclusies en Aanbevelingen

4.1 Conclusie

Kort samengevat is het resultaat van de natuurtoets dat zich in het plangebied geen (strikt) beschermde soorten bevinden die de voorgenomen ontwikkeling van het plangebied aan de Zandstraat in Made kan beïnvloeden. In het kader van het opstellen van een nieuw bestemmingsplan zijn er vanuit flora en fauna geen belemmeringen voor de ontwikkeling.

Algemene soorten

Sinds de inwerkingtreding van het Vrijstellingsbesluit geldt voor de groep van algemene soorten een vrijstelling van de ontheffingsplicht. De aangetroffen en verwachte soorten in het plangebied die effecten ondervinden van de voorgenomen ontwikkeling vallen onder deze groep van algemene soorten. Er hoeft dan ook geen ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd voor uitvoering van de werkzaamheden.

Strikt beschermde soorten

Er zijn geen negatieve effecten op de populatie vleermuizen die voorkomen in de omgeving te verwachten

4.2 Aanbevelingen

Vleermuizen

Tijdens de werkzaamheden ten behoeve van de realisatie worden in de vroege ochtend of in de avond mogelijk bouwlampen gebruikt. Deze sterke verlichting kan mogelijk vliegroutes van vleermuizen doorsnijden, waardoor 's nachts jagende vleermuizen negatief worden beïnvloed.

Een negatief effect kan voorkomen worden met behulp van de volgende maatregelen:

- werkzaamheden bij voorkeur tijdens daglicht uitvoeren;
- summier gebruik van bouwverlichting;
- bouwlampen alleen richten op werkzaamheden en absoluut niet op bomenrijen.

4.3 Zorgplicht

Voor alle beschermde soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht, geldt wel een zogenaamde 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aan beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het niet verontrusten of verstoren in de kwetsbare perioden zoals de winterslaap, de voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen.

Werken buiten kwetsbare periode

De kwetsbare perioden voor de verschillende soortgroepen zijn niet allen gelijk. Als 'veilige' periode voor alle groepen geldt in het algemeen de periode van half augustus tot half november, de periode waarin de voortplantingstijd achter de rug is en dieren als vleermuizen, overige zoogdieren en amfibieën nog niet in winterslaap zijn. Indien voorbereidende werkzaamheden, bijvoorbeeld bouwrijp maken, in die periode worden uitgevoerd, kan daarna gedurende het winterseizoen en het daarop volgende voorjaar probleemloos worden gewerkt.

Werken in kwetsbare periode

Indien vooraf bekend is dat werkzaamheden moeten worden uitgevoerd binnen de kwetsbare perioden van de soorten, is het zaak ervoor te zorgen dat het gebied tegen die tijd ongeschikt is als leefgebied voor die soorten. Zo kan bijvoorbeeld vegetatie gedurende het groeiseizoen worden verwijderd, zodat er geen vogels gaan broeden en het tegen de winter ook ongeschikt is voor kleine zoogdieren die in winterslaap gaan. Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden beschermde soorten worden

waargenomen dienen maatregelen te worden genomen om schade aan deze individuen zo veel mogelijk te voorkomen.

4.4 Tot slot

De voorliggende natuurtoets is gebaseerd op inventarisatiegegevens van derden, literatuuronderzoek, en verkennend terreinbezoek.

Een dergelijk onderzoek kan niet geheel uitsluiten, dat tijdens de uitvoering van de werkzaamheden, (strikt) beschermde soorten worden aangetroffen. Gezien het gebruik en de kennis van aanwezige natuurwaarden in het plangebied worden de risico's op verstoring van beschermde soorten als minimaal ingeschat. Eventueel aangetroffen soorten dienen verplaatst te worden naar geschikt leefgebied in de omgeving.

Indien u nog vragen heeft naar aanleiding van deze rapportage kunt u contact opnemen met onze ecologisch adviseur M.L. (Michel) Braad (06 - 20 60 69 20) of L.J.G. (Luc) Koks (06 - 20 54 49 39) van ons bureau.

5 Literatuur

Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. Van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, 3e herziene druk.

Kapteyn, K., 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Uitgave in samenwerking met Provincie Noord-Holland, Noord-Hollandse Zoogdierstudiegroep en Het Noord-Hollands Landschap.

Lange, R., P. Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek, 1994. Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij KNNV en VZZ i.s.m. Vereniging Natuurmonumenten.

Lenders, H.J.R., C.C.H. Marijnissen & R.P.W.H. Felix, 1993. Waarnemen en herkennen van amfibieën en reptielen in het veld. Uitgave van de Stichting RAVON, Nijmegen.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Augustus 2009.

Provincie Zuid-Holland, 2004. Beschermde planten en dieren in Zuid-Holland. De verspreiding van de Europese Habitatrichtlijnsoorten in kaart.

SOVON, 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels. SOVON Vogelonderzoek Nederland, KNNV Uitgeverij / Naturalis / EIS-Nederland.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en Gegevensautoriteit Natuur 2011. Vleermuisprotocol 2011, 30 maart 2011.

Internet:

www.zoogdieratlas.nl

www.ravon.nl

www.waarneming.nl

www.telmee.nl

www.vleermuis.net

www.zoogdiervereniging.nl

www.vivara.nl

Bijlage 1: Wettelijk Kader

Hieronder volgt een algemene beschrijving van de Natuurwetgeving, gevolgd door betreffende onderdelen van de wetgeving.

De Nederlandse natuurwetgeving

De Nederlandse natuurwetgeving valt uiteen in gebiedbescherming en soortbescherming. De gebiedsbescherming is geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998 en omvat de Natura 2000-gebieden. In de Natura 2000-gebieden zijn de beschermde natuurmonumenten alsmede de gebieden met de status Vogel- en/of de Habitatrichtlijn-gebied (voorheen Speciale Beschermings-Zones (SBZ's) opgenomen.

Globaal kan gesteld worden dat de gebiedsbescherming gericht is op de bescherming van de waarden waarvoor een gebied is aangewezen. Deze bescherming is gebiedspecifiek, maar kent wel de zogenaamde externe werking. Dat wil zeggen dat ook handelingen buiten het beschermde gebied niet mogen leiden tot verlies aan kwaliteit in het beschermde gebied.

De soortbescherming is opgenomen in de Flora- en faunawet. Deze wet omvat ook de bescherming van Habitatrichtlijnsoorten buiten de aangewezen Natura 2000-gebieden welke zijn vermeld in bijlage IV. Deze bescherming geldt overal in Nederland, ook in de beschermde gebieden. De soortbescherming kent geen externe werking. Projecten worden getoetst aan de directe invloed op beschermde waarden binnen de grenzen van het projectgebied.

Conform deze wet is de initiatiefnemer bij ruimtelijke ingrepen verplicht op de hoogte te zijn van mogelijke voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied.

Vanuit de kennis dienen plannen en projecten getoetst te worden aan eventuele strijdigheid met de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet (zie paragraaf 2.2 van het voorgaande rapport).

Flora- en faunawet

Onder de werking van de Flora- en faunawet vallen circa 1.000 diersoorten en plantensoorten. Alle inheemse zoogdieren (m.u.v. de huismuis en zwarte en bruine rat), vogels, amfibieën en reptielen zijn beschermd. Tevens hebben een aantal soorten planten, vissen, insecten en ongewervelden een beschermde status. Voor de in het wild voorkomende planten en dieren geldt de algemene zorgplicht (art. 2).

Volgens de Flora- en faunawet mogen beschermde diersoorten niet worden verwond, gevangen, opzettelijk worden verontrust of gedood. Voortplanting- of vaste rust- of verblijfplaatsen mogen niet worden beschadigd, vernield of verstoord.

Beschermde planten mogen op geen enkele wijze van hun groeiplaats worden verwijderd of vernield. De verbodsbepalingen van de wet staan genoemd in onderstaand kader.

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde planten:

Artikel 8: Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of om een andere manier van de groeiplaats verwijderen van planten

Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van planten

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde dieren:

Artikel 9: Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen van dieren. Het met het oog op bovenstaande doelen opsporen van dieren.

Artikel 10: Het opzettelijk verontrusten van dieren

Artikel 11: Het beschadigen, vernielen, uithalen wegnemen, verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren.

Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van dieren

De werkingssfeer van de Flora- en faunawet is niet beperkt tot of gerelateerd aan speciaal aangewezen gebieden, maar geeft soorten **overal** in Nederland bescherming.

In artikel 75 van de Flora- en faunawet worden de ontheffingsmogelijkheden weergegeven. Op 23 februari 2005 is de Algemene Maatregel van Bestuur m.b.t. artikel 75 van de Flora- en faunawet in werking getreden. Middels deze AMvB wordt onder bepaalde voorwaarden een algemene vrijstelling geregeld van de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet. Deze vrijstelling geldt voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, bestendig gebruik en bestendig beheer en onderhoud en voor bepaalde (algemeen voorkomende) soorten. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af het de dier- of plantensoorten die voorkomen in het plangebied. In de AMvB worden hiertoe verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime AMvB:

Voor deze soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling van de ontheffingsplicht. Voor deze soorten is derhalve geen ontheffing nodig. Wel geldt ten aanzien van deze soorten de zorgplicht, die eveneens van de Flora- en faunawet uitgaat.

Soorten die vallen onder de vrijstelling betreft onder andere algemene zoogdiersoorten, zoals algemene muizen- en spitsmuizen, de Egel, Konijn en Mol, Ree en Vos; , algemene amfibieënsoorten, waaronder de Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander en plantensoorten als Grasklokje en Gewone dotterbloem.

- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime AMvB:

Voor soorten van tabel 2 van de AMvB is bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling mogelijk van de ontheffingsplicht, indien gewerkt wordt volgens een door het Ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode. Ontbreekt zo'n gedragscode, dan dient ontheffing aangevraagd te worden, welke wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort' (lichte toets). Daarnaast geldt ook voor soorten van tabel 2 de algemene zorgplicht.

- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in Bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime AMvB.

Voor soorten van tabel 3 geldt het zwaarste beschermingsregime en is bij ruimtelijke ontwikkelingen geen vrijstelling mogelijk van de ontheffingsplicht, ook niet met een gedragscode. Voor deze soorten dient een ontheffing aangevraagd te worden, welke aan vier criteria wordt getoetst (zware toets): de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats wordt niet aangetast, er is sprake van een in of bij wet genoemd belang, er is geen alternatief en 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort'. Daarnaast geldt ook voor soorten van tabel 3 de algemene zorgplicht.

Voor Bijlage 1 soorten uit Tabel 3 kan ontheffing worden aangevraagd op grond van alle belangen genoemd in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten. In de praktijk komen bij Bijlage 1- soorten onderstaande vier belangen het meeste voor bij een ontheffing voor een ruimtelijke ingreep:

1. Bescherming van flora en fauna (b);
2. Volksgezondheid of openbare veiligheid (d);
3. Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e);
4. Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimte inrichting of ontwikkeling (j)

Voor Bijlage IV-soorten van de Habitatrichtlijn uit Tabel 3 geldt voor een ruimtelijke ingreep alleen ontheffing wordt verleend op grond van een belang uit de Habitatrichtlijn:

1. Bescherming flora en fauna (b)
2. Volksgezondheid of openbare veiligheid (d);
3. Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e);

- **Vogels**

Vogels zijn niet opgenomen in Tabel 1 t/m 3; alle vogels zijn in Nederland gelijk beschermd. T.a.v. vogels geldt, dat werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord verboden zijn.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen geldt een vrijstelling wanneer gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Ontbreekt zo'n gedragscode dan dient formeel een ontheffing te worden aangevraagd. Voor broedvogels wordt echter geen ontheffing verleend waarbij als voorwaarde wordt gesteld dat broedvogels niet verstoord mogen worden tijdens het kwetsbare broedseizoen; dit mede in het kader van de algemene zorgplicht die ook voor vogels geldt.

Bescherming van vogelnesten

Tijdens werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen. Hiervoor is geen standaardperiode, het gaat erom of er een broedgeval is. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keer elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten staan vermeld in categorie 1 t/m 4 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Indien de werkzaamheden effect hebben op deze soorten is een ontheffing nodig. Voor vogels kan alleen een ontheffing worden verleend op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dit zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b);
- Veiligheid van het luchtverkeer (c);
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d).

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik zijn alleen tijdens het broedseizoen beschermd. Voor deze soorten* is geen ontheffing nodig, indien werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden of maatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat deze soorten zich op de bouwplaats gaan vestigen tijdens het broedseizoen. Buiten het broedseizoen mag van deze soorten het nest worden verplaatst of verwijderd.

* Een deel van deze soorten zijn ondergebracht in categorie 5 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Hoewel het onderbrengen van deze soorten op deze lijst anders doet vermoeden is de vaste rust- en verblijfplaats van deze vogels niet jaarrond beschermd. Dit betreffen namelijk vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor gebroed hebben of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.